

Гуцуляк М.Я., старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;
Пасічняк Р.Л., викладач кафедри тактико-спеціальної, фізичної та вогневої підготовки Прикарпатського факультету Національної академії внутрішніх справ

ПРО ЗМІСТ І ЗНАЧИМІСТЬ МОВНОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ

З кожним роком роботодавці підвищують запити до випускників вузів і вимагають від останніх не лише знань із конкретної галузі, а й обізнаності як у рідній, так і в іноземних мовах. Саме тому зростання наукового інтересу до гуманітаризації вищої освіти зумовлено багатьма причинами. Одна з них полягає в тому, що фундаментальна підготовка

майбутнього спеціаліста можлива лише за умови широкої гуманітаризації освіти, інша - в рівні культури особи. Саме тому сучасний стан розвитку освіти характеризується прагненням виявити теоретичні основи його гуманітаризації, системно й органічно вписати формування мовної культурної компетентності у процес професійного становлення особистості майбутнього спеціаліста [3].

Поняття «мовна компетенція» в науковий обіг впровадив американський мовознавець Ноам Хомський, протиставляючи «знання мови», «використання мови», «мовному виконанню», «мовній активності». За Н. Хомським, мовна компетенція - це факт індивідуального світосприйняття. Тобто мовна компетенція - знання учасниками комунікацій мови (мовного коду), зокрема правил, за якими формуються правильні мовні конструкції та повідомлення, здійснюється їх трансформація. Учасники спілкування повинні володіти засобами мови, якою вони спілкуються, знати закони їх використання тощо.

Ю. Апресян, окрім цих складників, до мовної компетенції відносить вміння перефразувати висловлювання, розрізняти синоніми й омоніми, правильні та неправильні речення. А.Н. Шумарова до мовної компетенції зараховує також показники інтерференції, продуктивність мови, «швидкість\легкість» мовлення, його правильність, насичення, адекватність тому, про що йдеться в комунікації, тощо. Особливо наголошує вона на семантичній і стилістичній компетенціях.

Володіння лише мовним кодом, його засобами не дасть змоги людині повноцінно спілкуватися, необхідні й інші знання, вміння та навички.

Так, Д. Хаймс вважає, що компетенція - це не тільки володіння граматикою і словником, а й знання умов, ситуацій, в яких відбувається мовленнєвий акт. Вчений розширив обсяг цього лінгвістичного поняття, перетворивши його на одне з найважливіших понять соціолінгвістичної та комунікативної компетенції.

Над обґрунтуванням поняття «мовна компетенція» працювали дослідники різних шкіл і напрямів, які до мовної компетенції відносять вміння оперувати засобами мови, тобто добирати ситуації спілкування, дотримуватися норм розмовно-

літературного чи писемно-літературного мовлення; навички і уміння автоматичного, швидкого, легкого та доречного вживання мовних засобів; здатність утворювати (у разі необхідності) нові мовні форми (тобто творчий, креативний аспект); здатність тих, хто говорить, до аутокорекції; володіння всіма стильовими засобами мови тощо.

Окрім знання мови індивід повинен уміти використовувати її в конкретному контексті й ситуації, тобто володіти комунікативною компетенцією. Компетенцію людина удосконалює все своє життя в різноманітних ситуаціях, з різними людьми, перебуваючи в різних станах [1 ,с. 124].

Формування мовленнєвих і комунікативних компетенцій відбувається шляхом:

- поглиблення знань про функціонально-стилістичну систему української чи іноземної мов, засвоєння норм мовленнєвої поведінки в різних сферах і ситуаціях спілкування та вдосконалення вмінь і навичок спілкування в науковій та офіційно-діловій сферах, оволодіння різноманітними стратегіями і тактиками ефективної комунікації, генерування вартісних зразків власної мовленнєвої творчості, виховання потреби самоосвіти і самооцінки для постійного вдосконалення особистісно-мовленнєвої діяльності;

- розвитку вмінь і навичок переконливо викладати свої думки, дискутувати, використовуючи різні способи аргументації, вести діалог із співрозмовниками, дотримуючись правил мовленнєвого етикету; працювати з різними типами текстів, у тому числі й з мовними формами різних жанрів, стилів і підстилів;

- оволодіння вмінням сприймати, аналізувати, зіставляти мовні явища й факти, коментувати їх, оцінювати їх під кутом зору нормативності, відповідності ситуації спілкування;

- формування дослідницької компетенції, удосконалення вмінь і навичок самостійної роботи з науковим текстом, різноманітними джерелами наукової інформації, зокрема електронної, розвиток умінь інформаційної переробки тексту, пошук інноваційних технологій.

Успіх комунікативного акту буде залежати від уміння мовця зацікавити реципієнта сказаним [6]. Будуючи фразу, бажано вміти знайти такий шлях мовних комунікацій, коли рельєфна лінія думки прямує поруч із добірним напрямом фактів, з'єднуючись у ході викладу в логічний контекст [5, с.52].

Отже для успіху сучасній людині потрібно володіти мистецтвом комунікації, тобто мати відповідну мовну та комунікативну компетентність. Це в першу чергу стосується юристів і працівників правоохоронних органів, тому що чіткість, ясність, плинність мови - це своєрідна візитна картка, яка дає змогу судити про освіченість, ерудицію, начитаність людини.

Викладене вище дозволяє зробити висновок, що в сучасних умовах юридична лінгвістика набуває особливого суспільного звучання, беручи разом з юридичними науками участь у розв'язанні корінних питань теорії і практики державноправового розвитку. Мовну підготовку сьогодні слід розглядати як обов'язковий елемент професійної підготовки майбутнього правознавця, а тому не виникає найменшого сумніву щодо введення фундаментального курсу «Юридична лінгвістика» в навчальні програми вищих навчальних закладів, які готують фахівців-правознавців [4].

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. - К. : Видав. центр «Академія», 2004. - 346 с.
2. Мержвинський В.В. Комунікативні аспекти в підготовці та професійній діяльності юриста: постановка питання [Електронний ресурс] / В.В. Мержвинський // Кримський юридичний вісник : наук. зб. - 2009. - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Kyuv/2009_1/1-5/5-33.pdf.
3. Ротова Н. В. Проблеми вдосконалення комунікативних компетентностей при вивченні курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» [Електронний ресурс] / Н.В. Ротова // Гуманізм та освіта : ІХ міжнар. наук.-практ. конф. - Режим доступу : <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2008/txt/Rotova.php>.

4. Савченко А.О. Удосконалення мовної підготовки майбутніх правознавців - нагальна вимога часу [Електронний ресурс] / А.О.Савченко, О.І. Камаєв, П.А. Филиппенко // Економіко-правова бібліотека. - 2009. - Режим доступу :

http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1699_page_8.html.

5. Тищенко В.М. Викладач вищої школи: феномен професії : монографія / В.М. Тищенко. - Л : Сполом, 2006. - 398 с.

6. Хміль Ф.І. Ділове спілкування : навч. посіб. / Ф.І. Хміль. - К. : Академвидав, 2004. - 208 с.